

FEMINISME AFROAMERICÀ; UN APUNT

En la mesura que pateixen una doble opressió, de classe i de gènere, les dones són les obreres de l'obrer i les negres dels negres. Fins aquí el que tothom sap, encara que poca gent hi pensi. Però potser valdria la pena reflexionar una mica sobre aquest tòpic perquè hi ha el perill de no copsar tot el seu dramatisme. Durant segles les persones africanes i els seus descendents han hagut de pensar des de la misèria (i òbviament molt allunyades de cap suposada neutralitat acadèmica). D'aquí la gran importància de la religió, en la mesura que fornia un primer element de resistència en nom de la justícia (divina, en aquest cas) i un vocabulari potser ingenu, però eficaç. D'aquí també la centralitat de les dones en la resistència. La història del feminisme afroamericà, estretament vinculada a la lluita contra l'esclavatge i a les esglésies baptistes i quàqueres, és central en la creació de la consciència afroamericana. Convindria no oblidar que de Harriet Tubman (1820-1913), una de les organitzadores de l'*undergrund railroad* (la xarxa clandestina que ajudava a escapar els esclaus del Sud), fins Rosa Parks, hi ha un munt de dones en la lluita política negra. Això, però, no les converteix immediatament en feministes. De fet, tradicionalment les dones afroamericanes no han tingut gaire simpatia pel feminisme (el troben massa 'de blanques' i massa vinculat a un model de família monogàmica que sovint no comparteixen), però en canvi, tenen una gran admiració per les dones fortes, la *mammy* de tants films americans, capaç de tirar endavant la família en situacions molt dures.

És significatiu, a més, que el feminisme de les dones afroamericanes fos rebutjat sovint per les feministes «com cal», rosses, blanques i intel·lectualitzades, de la costa atlàntica, que les consideraven incultes, poc modernes i mentalment abduïdes per la seva relació de submissió a les esglésies. La imatge desvaloritzada de la dona negra estava molt vinculada a l'estereotip (racista) del matriarcat negre, segons el qual la família afroamericana gira al voltant de la dona, mentre els homes són pares absents, immadurs i irresponsables. Per a moltes feministes blanques, les dones negres eren submises i tenien elles mateixes la culpa de la seva opressió per estar vinculades a un món d'esglésies reaccionàries i per no tallar amb homes alcohòlics i violents.

En tot cas la doble condició d'explotació derivada de la duresa de les relacions socials sota el racisme i de l'opressió sexual ha donat origen a tota una reflexió important sobre el tema dels sentiments femenins en la societat afroamericana. Una novel·la epistolar esplèndida d'Alice Walker (nascuda l'any 1944), *El color púrpura* (1982), planteja precisament aquesta qüestió en el context dels anys posteriors a la guerra de Secessió. Alice Walker va contribuir al redescobriments de l'obra de Zora Neale Hurston (1891-1960), membre de la *Harlem Renaissance*, i autora d'alguns textos molt significatius sobre l'expressió de la cultura afroamericana a través del ball.

Més barroca, la premi Nobel de literatura del 1993, Toni Morrison, ha reflexionat sobre els estereotips incapacitants a *L'ull més blau* (1970) i a *Beloved* (1988). També l'autobiografia de Maya Angelou *Sé perquè canta l'ocell engabiada* (1969) i els assaig i poemes de la nord-americana d'origen jamaicà i figura del Black Power, June Jordan (1936-2002) exposen aquesta problemàtica.